

UUSPERHEEN

TALOUS

Suomen Uusperheiden Liitto ry

Supli

 Takuusäätiö

Julkaisija:

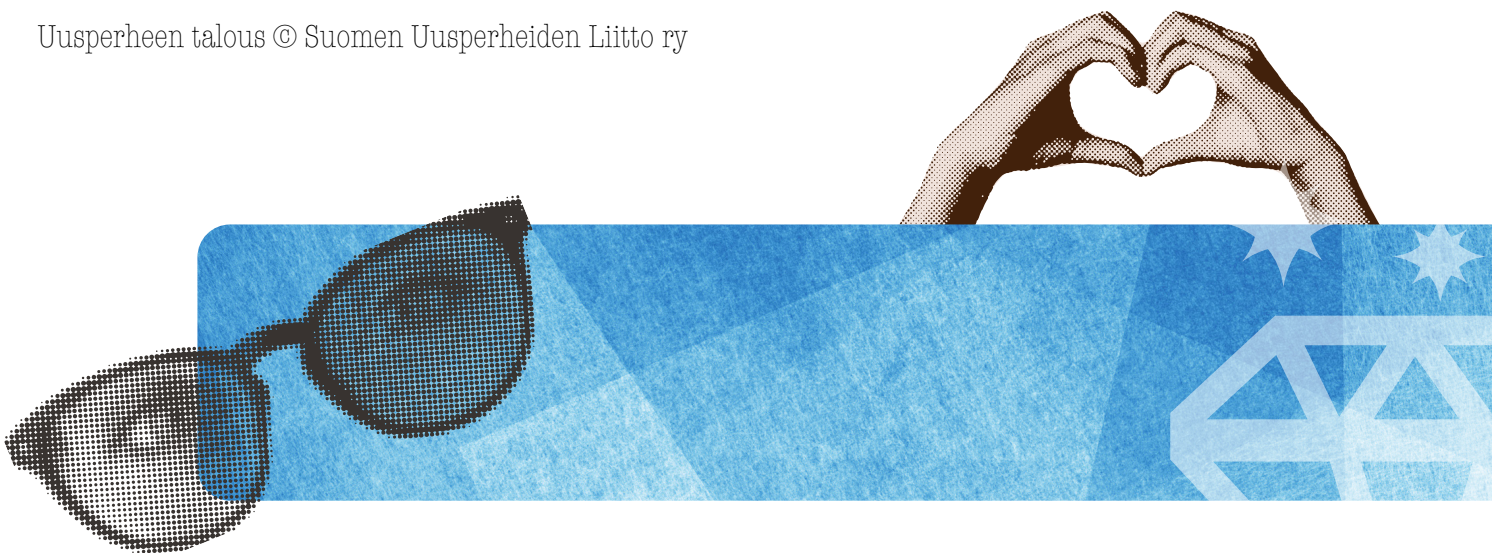
Suomen Uusperheiden Liitto ry, 2026

Oppaan lay-out ja taitto: Tanja Holmberg

Kollaasien kuvalähde: Adobe Stock

Johdanto	4
Rahasuhde - millaisia olemme rahan kanssa?	6
Jokainen suhtautuu rahaan omalla tavallaan	6
Rahaan liittyvät arvot ja asenteet	6
Rahankäyttöön vaikuttavat tekijät	7
Raha-asioista sopiminen uusperheessä	9
Erialaisten lähtötilanteiden yhteensovittaminen	9
Tasapuolisuudesta huolehtiminen	9
Oikeudenmukaisuus erilaisissa taloustilanteissa	10
Rahapuhe parisuhteessa	12
Rahapuhe on parisuhdeteko	12
Miten puhua rahasta parisuhteessa?	12
Rahasuhde parisuhteessa	13
Uusperhe, lapset ja raha	15
Rahankäytön mallit opitaan kotoa	15
Avoimuus tuo turvaa, ei taakkaa	16
Leikki, arki ja rahasta keskustelu lapsen kanssa	16
Ristiriidat ja huvikumpu-vanhemmuus	17
Bonusvanhemman rooli ja yhteinen talous	18
Vuoroasuvat nuoret ja raha	20
Kahden kodin tavat	20
Reiluuden kokemus	21
Usko tulevaisuuteen	21
Taloukasvatus nuoren voimavarana	22
Uusperheen talous ja oikeudellinen turva	25
Miksi taloudelliset kysymykset ovat tärkeitä uusperheessä	25
Avoliitto ja avoliitto – merkitys taloudelle	25
Avioehto ja omaisuuden jako	27
Ennakointi on huolenpitoa	28
Lopuksi	29
Mistä apua ja tukea?	30
Takuusäätiön palvelut	30
Suomen Uusperheiden Liiton palvelut	31
Yhteenveto	32

Johdanto

Uusperheen talous on monimuotoinen kokonaisuus, jossa yhdistyvät erilaiset rahasuhteet, kulutustottumukset, vastuut ja toiveet. Jokainen perhe on ainutlaatuinen, ja siksi myös talousratkaisut ovat aina yksilöllisiä. Tämä opas kutsuu pysähtymään, pohtimaan ja ennen kaikkea keskustelemaan. Yhteinen ymmärrys rakentuu ajan kanssa kysymällä, kuuntelemalla ja sanoittamalla ääneen myös keskeneräisiä ajatuksia.

Keskeistä on, että perheen talousasioista puhutaan säännöllisesti ja avoimesti. Kun kaikki tulot, menot, omaisuus ja vastuut tehdään näkyviksi, voidaan yhdessä arvioida, millainen tilanne on juuri nyt ja mihin suuntaan ollaan menossa. Kuka maksaa ja mistä? Miten huomioidaan lapset eri kodeissa? Entä aiemmat sitoumukset, elatusmaksut tai erilaiset käsitykset rahankäytöstä? Onko arjessa taloutta kuormittavia tekijöitä? Onko näköpiirissä muutoksia tuloihin tai menoihin? Entä miten puhua rahasta niin, ettei keskustelu päädy puolusteluun tai hiljaisuuteen? Miten muutoksiin voidaan varautua yhdessä?

Samalla on tärkeää pohtia arjen valintoja: miten jokainen perheenjäsen voi vaikuttaa omaan kulutukseensa? Mikä on tärkeää, ja mistä voidaan tarvittaessa luopua? Tarvitseeko kaiken olla uutta, vai voidaanko kierrättää, lainata tai korjata vanhaa? Voidaanko säästää jotakin yhteistä tavoitetta varten, ja mitä se tavoite juuri meidän perheellemme merkitsee?

Talous ei ole vain rahaa, se on yhteistä elämää. Monissa uusperheissä talouskeskustelut kuormittavat entisestään, jos perheessä on neurokirjon piirteitä. Raha-asiat voivat tuntua sekavilta, kuormittavilta tai herättää voimakkaita tunteita. Keskittyminen, suunnittelu, joustaminen tai muutoksiin sopeutuminen eivät ole kaikille yhtä helppoja, ja siksi taloudesta puhuminen voi johtaa väärinymmärryksiin tai vetäytymiseen – silloinkin, kun kaikki haluavat toimia reilusti.

Talous on myös kasvatusta. Monet merkitykselliset asiat eivät maksa mitään kuten yhdessä vietetty aika, ulkoilu, leikki ja läsnäolo. Näiden äärelle pysähtyminen auttaa näkemään, että hyvinvointi ei synny ainoastaan kulutuksen kautta. Lapset ja nuoret seuraavat tarkasti, miten rahasta puhutaan, kuka maksaa mitäkin, miten rahaa käytetään ja millaisia valintoja perheessä tehdään. Millaisen rahankäyttökulttuurin mallin he oppivat? Millaisia arvoja halutaan välittää eteenpäin? Miten pitää huolta oikeudenmukaisuudesta ja tasapuolisuudesta?

Tämä opas kulkee rinnalla näiden kysymysten äärellä. Se ei tarjoa yhtä oikeaa mallia uusperheen talouden hoitamiseen eikä valmiita vastauksia kysymykseen, miten asioiden "pitäisi" mennä. Sen sijaan se auttaa tunnistamaan uusperheen talouteen liittyviä jännitteitä, sanoittamaan erilaisia näkökulmia ja rakentamaan yhteistä ymmärrystä askel kerrallaan. Opas kutsuu pysähtymään ja pohtimaan: millainen taloudellinen arki toimii juuri teidän uusperheessänne nyt? Miten siitä voidaan puhua niin, että jokainen tulee kuulluksi? Tärkeimmät vastaukset syntyvät jokaisen omassa uusperheessä, yhteisen keskustelun kautta. Täydellisiä ratkaisuja ei tarvita – riittävän hyvä, yhteisesti ymmärretty suunta riittää.

Tämän oppaan ovat toteuttaneet yhteistyössä Suomen Uusperheiden Liitto ry ja Takuusäätiö. Opas on tuotettu Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen STEA-avustuksella.

Oppaan sisällön suunnittelussa ja tuottamisessa on merkittävässä roolissa ollut eri ikäisistä uusperheellisistä koostunut kokemuskehittäjäryhmä. Uusperheellisten näkökulmaa on lisäksi kerätty Suomen Uusperheiden Liiton toteuttamista Uusperheen talous sekä Vuoroasuva nuori ja talous -kyselyistä. Oppaassa olevat lainaukset ovat poimintoja näiden kyselyiden vastauksista.

**Lämmin kiitos kaikille kokemuksensa jakaneille
- ilman teitä tätä opasta ei olisi.**

Rahasuhde – millaisia olemme rahan kanssa?

Jokainen suhtautuu rahaan omalla tavallaan

Jokaisella meistä on muodostunut jo lapsuudesta lähtien suhde rahaan, ja tästä syystä myös kokemukset rahasta ja sen aiheuttamista tunteista vaihtelevat. On normaalia, että parisuhteessa elävillä voi olla hyvin erilainen suhtautuminen rahaan. Erilaisten rahasuhteiden yhteensovittaminen vaatii avointa keskustelua ja joskus myös joustamista molemmilta osapuolilta.

Rahasta puhuminen voi herättää erilaisia, myös epämukavia, tunteita. Aiemmat rahaan liittyvät kokemukset, konfliktit tai jopa traumat voivat tehdä rahasta puhumisesta epämukavaa. Rahasta puhumista on kuitenkin mahdollista opetella. Omien tunteiden ja niiden taustalla olevien asioiden tunnistaminen ja sanoittaminen itselle ja puolisolle edesauttavat rahasta puhumista.

“Näitä on käyty läpi niin paljon, että on hyvät voimavarat ja vielä tärkeämpänä näkemyksiä eri tavoista hoitaa uusperheen talousasiat.”

Rahaan liittyvät arvot ja asenteet

Rahaan liittyy tunteiden lisäksi myös arvoja ja asenteita. Jos kumppanin rahankäyttö poikkeaa omasta tavasta, kuten säästäväisyyden tai tuhlaavaisuuden osalta, voi erilaisten kulutustottumusten ymmärtäminen olla haastavaa. Oman rahasuhteen tarkastelu auttaa ymmärtämään, miksi itse toimii tietyllä tavalla rahan kanssa.

Rahariidat ovat yleisimpiä tilanteissa, joissa perheen talous on tiukoilla. Taloudelliseen eriarvoisuuteen liittyvät kokemukset voivat myös johtaa ristiriitoihin ja vaikuttaa perheen ilmapiiriin. Rahaan liittyvää riitelyä voi kuitenkin ehkäistä ja vähentää avoimella puheella ja sopimalla asioista.

Olennaista on pysähtyä oman perheen arvojen äärelle: mikä meille on merkityksellistä ja mihin haluamme käyttää rahaa, jotta voimme hyvin arjessamme?

“Olen säästäväinen siinä missä puolisoni ei. Kummallakaan oma piirre ei kuitenkaan mene yli ja hyväksymme piirteemme ja molemmissa on hyvät puolet.”

”Rahasta meidän ei ole tarvinnut tapella ja arvomaailmamme ja toimintatapamme sen suhteen ovat linjassa.”

Rahankäyttöön vaikuttavat tekijät

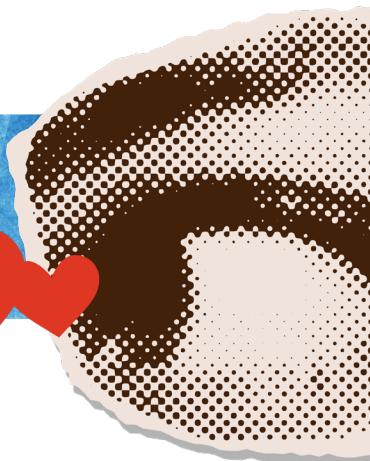
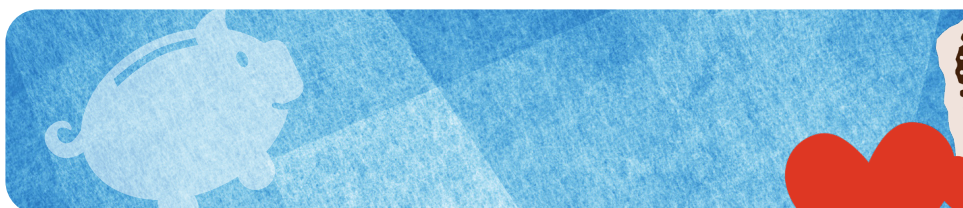
Oman rahasuhteen pohtiminen auttaa huomaamaan millaisia rahaan liittyviä ajatus- ja käyttäytymismalleja meille on elämän varrella kertynyt ja mistä olemme niitä oppineet. Henkilökohtaisten ominaisuuksien ja elämäntapahtumien lisäksi rahatarinaamme ovat vaikuttaneet myös ympärillämme olevat ihmiset ja yhteiskunta.

Lapset oppivat rahaan liittyviä malleja kotoa. Joskus onkin hyvä pysähtyä pohtimaan, millaisia rahaan liittyviä arvoja, asenteita ja käyttäytymismalleja haluaa välittää lähipiirissä oleville lapsille.

Erilaisten rahankäyttötapojen taustalla voi olla monenlaisia tekijöitä, jotka heijastuvat myös parisuhteeseen. Raha-asioiden hoitamista voivat haastaa esimerkiksi neurokirjoon liittyvät piirteet, kuten tarkkaavuuteen ja suunnitteluun liittyvät vaikeudet. Impulsiiviselta vaikuttavan rahankäytön taustalla voi olla myös riippuvuutta aiheuttava toiminta. Esimerkiksi nettiostelu tai rahapelaaminen eivät välttämättä pysy oman talouden kestävässä rajoissa. Salailu ei kuitenkaan tee hyvää ihmissuhteille eikä ulkopuolisen avun hakemista kannata pitkittää.

“Lapsemme haluamme myös opettaa kriittisiksi kuluttajiksi ja HopLopit yms. eivät ole arkipäivää. Isompia hankintoja mietitään ja käytettynä ostetaan paljon ja kierrätetään muutenkin, esim. isommilta lapsilta vaatteita ja leluja pienemmille.”

TEHTÄVÄ:

Millainen on sinun rahatarinasi?

Rahatarinan tekeminen voi saada aikaan oivalluksia itsestä suhteessa rahaan. Varaa rauhallinen 15–30 minuutin hetki. Piirrä paperille aikajana varhaislapsuudesta tähän hetkeen. Kirjoita ja piirrä aikajanelle asioita, tapahtumia ja muita muistoja, mitä sinulla herää rahaan ja rahan käyttöön liittyen. Voit käyttää pohdinnan apuna seuraavia kysymyksiä.

Millainen oli omien vanhempiesi taloudellinen tilanne lapsuudessasi?

Millaista mallia olet saanut lapsuudessasi rahankäyttöön?

Millaisia taloudellisia haaveita sinulla on ollut omassa lapsuudessa tai nuoruudessa? Miten haaveesi ovat toteutuneet?

Millaisia taloudellisia tilanteita sinulla on ollut kotoa lähdön ja itsenäistymisen jälkeen?

Missä aikajanan kohdissa taloudellinen tilanteesi on kääntynyt parempaan tai huonompaan suuntaan?

Millaisia yhteiskunnallisia asioita olet havainnut ympärilläsi? Millaisia vaikutuksia niillä on ollut sinuun?

Miten aiemmat parisuhteesi ovat vaikuttaneet talouteesi?

Mikä on tärkein oppimasi raha-asia?

Mitä toivot omalta rahatilanteeltasi tulevaisuudessa?

Oman rahatarinan pohtiminen voi nostaa esiin monenlaisia, kipeitäkin tunteita. Siksi itselle kannattaa olla armollinen. Oman historian pohtiminen voi auttaa ymmärtämään sitä, miten suhtaudut rahaan ja millainen rahankäyttäjä olet tänä päivänä. Asioiden tiedostaminen voi auttaa myös tekemään tarvittavia muutoksia omaan rahankäyttöön.

Tehkää kumppanin kanssa omat rahatarinat ja jakakaa ne toisillenne. Kokemuksia vertailemalla voitte oppia toisistanne uutta ja ymmärtää paremmin omia toimintatapojaanne.

Raha-asioista sopiminen uusperheessä

Erilaisten lähtötilanteiden yhteensovittaminen

Uusperheen perustaminen vaatii aikaa ja kärsivällisyyttä. Sama koskee uusperheen raha-asioiden järjestämistä. Erilaisten taloustilanteiden ja rahakulttuurien yhteensovittamista tukee avoin keskustelu raha-asioihin liittyvistä odotuksista ja tunteista. On tärkeää käydä avoimesti läpi molempien tulot ja menot, varallisuus (säästöt, sijoitukset, omaisuus) ja velat.

Jos puolisoiden tuloissa ja varallisuudessa on suuria eroja, on hyvä keskustella avoimesti siitä, kokeeko toinen osapuoli reiluksi jakaa kaikki yhteiset menot tasan puoliksi. Yhteiset menot voidaan sopia jaettavaksi eri tavoin, esimerkiksi suhteessa tuloihin, lasten lukumäärän mukaan tai sen mukaan, kummalla on rahaa. Tärkeintä on, että molemmat ovat tyytyväisiä menojen jakautumiseen.

On tärkeää selvittää yhdessä myös sitä, onko tuloihin tiedossa muutoksia tulevaisuudessa esimerkiksi etuuskien osalta. Tällöin vältetään yllätyksiltä. Esimerkiksi yhteen muuton seurauksena oikeus asumistukeen voi muuttua tai kun varhaiskasvatuksen asiakasmaksun suuruutta määriteltäessä huomioidaan myös samassa taloudessa asuvan bonusvanheman tulot, vaikka hänellä ei ole elatusvelvollisuutta.

Raha-asioista on hyvä keskustella säännöllisesti, sillä tilanteet muuttuvat.

“Kumpikin huolehtii omista tuloistaan ja raha-asioistaan, mutta meillä on yhteinen käyttötili, josta maksetaan kaikki kiinteät asumiseen liittyvät kulut. Tälle tilille laitamme rahaa tasapuolisesti, mutta jos toisella on tiukkaa, toinen paikkaa.”

Tasapuolisuudesta huolehtiminen

Yhteiset säännöt ja rutiinit luovat ennakoitavuutta ja turvallisuutta. On tärkeää pohtia yhdessä, millaista elintasoja halutaan ja voidaan ylläpitää. Jos lasten kulut jakautuvat hyvin epätasaisesti vanhempien välillä, se voi lisätä taloudellista painetta ja stressiä. Uusperheessä onkin luotava uudet käytännöt tilanteessa, jossa ei ole olemassa vain yhtä vastausta tai

toimintatapaa. Tärkeintä on, että vanhemmat ja kaikki lapset ovat tyytyväisiä tilanteeseen. Tasa-arvoisen kohtelun turvaaminen on monimutkainen ja haastava tehtävä, joka vaatii jatkuvaa avointa kommunikointia, tietoista päätöksentekoa ja joustavuutta perheenjäsenten välillä.

Oikeudenmukaisuus ja reiluus perheenjäsenten kesken on tärkeä periaate, mutta täydelliseen tasa-arvoon voi olla vaikea päästä. Lapset tekevät asioita myös toisten vanhempiansa kanssa, ja perheiden taloudelliset tilanteet vaihtelevat. Vuoroasuminen kasvattaa kustannuksia, koska molemmissa kodeissa tarvitaan vaatteita ja varusteita. Myös ex-puolisoiden taloudellisella tilanteella voi olla positiivisia tai negatiivisia vaikutuksia uusperheen talouteen.

“Kumppanilla ja hänen ex-puolisonsa yhteisillä lapsilla tili, joista he maksavat lasten suurimmat menot ja harrastukset tms. Raha-asioista ei ole kitkaa.”

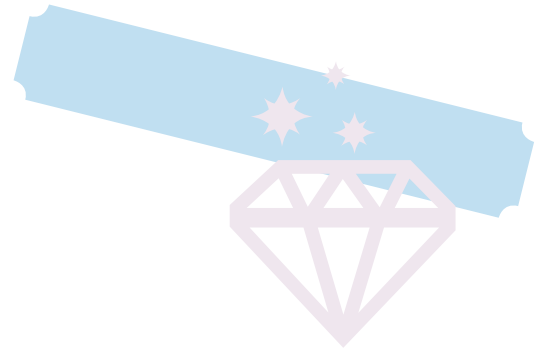
“Meillä kumpikin vanhempi hoitaa raha-asiat omien lastensa kanssa omalla tavallaan. Joskus annan tilanteen mukaan viikkorahan myös puolison lapselle.”

Oikeudenmukaisuus erilaisissa taloustilanteissa

Uusperheissä ristiriitoja tai kokemuksia epäoikeudenmukaisuudesta voivat herättää arjen kustannusten jakaminen, elatusmaksuihin liittyvät haasteet tai etuuksiin liittyvät käytännöt. Esimerkiksi asumisen kustannusten jakamista on syytä yhdessä pohtia erityisesti silloin, kun asutaan toisen omistamassa asunnossa, jolloin asunnon omistaja kerryttää samalla varallisuutta itselleen. Asumiseen voi liittyä myös odottamattomia kuluja kuten remonttikulut, isot sähkölaskut tai asuntolainan koronnousu.

Varallisuuserot voivat näkyä myös sijoitusten, säästöjen tai vakuutusturvan muodossa. Raha-asioiden suunnittelussa on hyvä huomioida ennakointi ja taloudellisiin riskeihin varautuminen. Ratkaistavia kysymyksiä voivat olla esimerkiksi mahdollisen henkivakuutuksen edunsaaja tai lapsille säästämiseen liittyvät suunnitelmat.

Vinkkilaatikko:

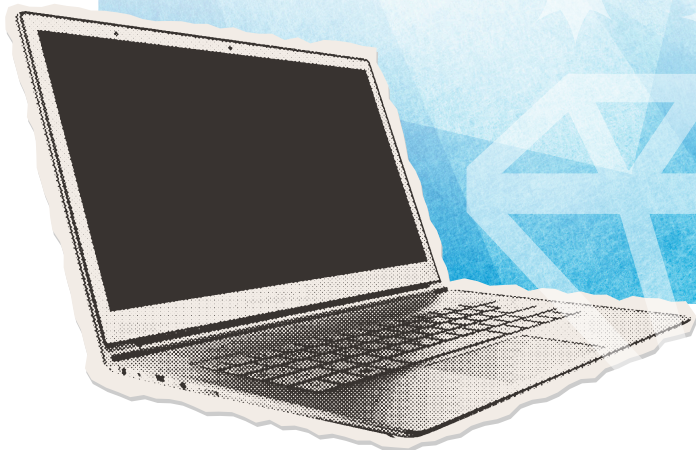

Arjen rahanhallintaa helpottavat pienet teot

- Pieniltä tuntuvat käytännön ratkaisut, kuten yhteisen taloustilin perustaminen, voi auttaa välttämään riitoja siitä, kenen rahalla ostetaan mitään.
- Yhteisiin hankintoihin voi varautua säästämällä rahaa yhteiselle säästötilille.
- Takuusäätiön Penno-verkkosovellus on kätevä apu arjen talouden suunnitteluun ja seurantaan. Pennossa voit lisätä kuluille omia tunnisteita, esimerkiksi lasten menoille. Tämä helpottaa lapsiin liittyvien menojen seuraamista ja auttaa tarkastelemaan tilannetta tasapuolisesti.

Linkki Takuusäätiön sivulle Pennoon:

<https://www.takuusaatio.fi/palvelut-ja-materiaalit/penno/>

Rahapuhe parisuhteessa

Rahapuhe on parisuhdeteko

Rakentava rahasta puhuminen yhdessä kumppanin kanssa lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta ja vahvistaa keskinäistä luottamusta. Rahasta ei kannata vaieta vain siksi, että siihen liittyy vaikeita tunteita tai ristiriitoja. Rahasta vaikeneminen voi tuntua toisen tunteiden väheksynnältä ja herättää epäluottamuksen tunteita. Itselle epämieluisiin taloudellisiin ratkaisuihin suostuminen taas voi kerryttää katkeruutta, joka purkautuu myöhemmin.

Arjen vastuiden selkiyttäminen tukee parisuhdetta ja koko perheen hyvinvointia. Rahasta voi puhua myös positiivisella tavalla esimerkiksi yhteisten tavoitteiden ja haaveiden kautta. On myös tärkeää muistaa, että rahasta puhuminen ei tee ihmisestä rahakeskeistä.

“Puolison ehdotus siitä, että jaamme kaiken (velat, tulot, koko perheen menot) on ollut hyvä ja vapauttava ja lisännyt meidän keskinäistä luottamustamme ja ajatusta siitä, että olemme tässä yhdessä.”

“Aiemmin jouduin usein maksamaan puolisolteni tai jopa hänen eksälleen kuuluvia lasten menoja. Nykyisin vedän tarkan rajan ja pyydän aina puolisoani maksamaan minulle takaisin.”

Miten puhua rahasta parisuhteessa?

Rahaan liittyville keskusteluille kannattaa varata rauhallinen hetki. Avoin keskustelu onnistuu parhaiten turvallisessa ilmapiirissä, jossa molemmilla on mahdollisuus tuoda esiin omia näkökulmiaan. Parhaimmillaan rahaan liittyvälle keskustelulle löytyy säännöllinen aika ja paikka. On hyvä muistaa, että raha-asiat usein muuttuvat ajan kuluessa. Muutoksia voi tulla esimerkiksi palkkaan, erilaisiin tukiin kuten elatustukeen tai elatusapuun ja yhtä lailla perheen menot voivat muuttua. Myös perheen tilanne voi muuttua lasten syntymän, varttumisen tai kotoa muuton myötä. Raha-asiat kannattaakin ottaa säännöllisesti puheeksi ja pysähtyä niihin erityisesti elämän muutoskohdissa.

“Yhdessä kumppanin kanssa puhuminen ja avoin rahapuhe on tärkeää. Rajojen vetäminen on myös tärkeää.”

Aiomme oppia puhumaan taloudesta avoimemmin. Piilottelu on ongelma, mutta meillä on halu kehittyä asiassa.”

Rahasuhde parisuhteessa

Kumppanin kanssa kannattaa keskustella siitä, millaisia voimavaroja omassa perheessä on talousasioihin liittyen. Avoin ja rehellinen keskusteluyhteys, vakaa työllisyystilanne tai isovanhemmilta saatu taloudellinen tuki voivat olla merkittäviä voimavaroja.

On tavanomaista, että parisuhteessa myös riidellään rahasta. Raha ei kuitenkaan saa olla vallankäytön väline. Tällöin kyse ei ole rahasta riitelystä vaan toisen vahingoittamisesta rahan avulla eli taloudellisesta väkivallasta. Sen muotoja ovat esimerkiksi rahan liittyvä kontrollointi, taloudellinen hyväksikäyttö tai työssäkäynnin rajoittaminen ja häirintä.

TEHTÄVÄ:

Uusperheen rahatarina

Omaa rahatarinaa käsiteltiin osiossa Rahasuhte - millaisia olemme rahan kanssa. Samaa rahatarina-tehtävää voi soveltaa myös niin, että täyttää sen oman uusperheen näkökulmasta. Yhteinen rahatarina tekee näkyväksi, miten omassa perheessä toimitaan, onko raha-asioissa tapahtunut muutoksia ja miksi on ajautettu tietynlaiseen toimintatapaan. Parhaimmillaan se auttaa konkretisoimaan koko perhettä hyödyntäviä muutostarpeita.

Varatkaa rauhallinen hetki ja piirtäkää paperille parisuhteenne aikajana. Kirjoittakaa ja piirtäkää aikajanelle asioita, tapahtumia ja muita muistoja, mitä teillä herää rahaan ja rahan käyttöön liittyen. Voitte käyttää pohdinnan apuna seuraavia kysymyksiä.

Miten suhtauduite toistenne rahankäyttöön, kun tapasitte?

Milloin puhuitte yhdessä ensimmäisen kerran rahasta?

Millaiset olivat taloudelliset tilanteenne, kun aloitte perustaa uusperhettä?

Mitä sovitte silloin perheenne rahankäytöstä?

Miten huomioitte tasavertaisuuden?

Missä aikajanan kohdissa perheenne taloudellinen tilanne on kääntynyt parempaan tai huonompaan suuntaan?

Miten yhteiskunnalliset muutokset, kuten korkojen nousu tai muutokset erilaisiin tukiin, ovat vaikuttaneet taloudelliseen tilanteeseenne?

Miten olette varautuneet yllättäviin menoihin tai ennakoineet tulevaisuutta?

Mitä toivotte perheenne rahatilanteeltasi tulevaisuudessa?

Uusperhe, lapset ja raha

Uusperheissä rahan käytön ja rahasta puhumisen tavat yhdistyvät useammasta eri perhekulttuureista. Lisäksi vuoroasuvat lapset saattavat kasvaa kahdessa hyvinkin erilaisessa sääntöjen, rahan suhteiden ja taloudenhoidon todellisuudessa. Tämä voi aiheuttaa lapsessa hämmennystä ja ristiriitaisia tunteita. On tärkeää, että lapsi saa kysyä ja pohtia asioita ilman, että aihe on tabu.

Lapsen omaa osallisuutta ja toimijuutta voidaan tukea antamalla hänelle mahdollisuus olla ikätasoisesti mukana oppimassa ja harjoittelemassa talouteen liittyviä asioita sekä vaikuttamassa niihin. Opettamalla lapselle taloustaitoja jo varhain, vahvistetaan lapsen kokemusta siitä, että hänen mielipiteillään ja teoillaan on merkitystä. Samalla vahvistetaan lapsen itsetuntoa ja vastuuntuntoa.

Helposti harjoiteltavia ja konkreettisia taloustaitoja voivat olla esimerkiksi säästäväisyys (valojen sammuttaminen tai veden säästäminen), kotiöihin osallistuminen, tavaroiden kierrättäminen tai korjaaminen uuden ostamisen sijaan tai edullisemmat vapaa-aikaan liittyvät ideat. Koko perhettä yhdistävä tavoite voi olla esimerkiksi kerätä yhdessä rahaa yhteisesti suunnitellun retken tai reissun toteuttamiseksi.

Rahankäytön mallit opitaan kotoa

Jokainen perhe luo omat tapansa käyttää ja puhua rahasta tai olla puhumatta. Uusperheessä lapsi saattaa joutua vertailemaan kahden kodin tapoja: toisessa perheessä saatetaan säästää tiukasti ja toisessa raha virtaa vapaammin. Eri rahankäytön mallit voivat tuntua lapsesta epärealistuilta, varsinkin jos rahasta ei puhuta avoimesti. Lapsi voi esimerkiksi miettiä, miksi toisessa kodissa ei osteta herkuja tai uusia vaatteita, kun toisessa se tuntuu olevan arkea.

Lapsi tulkitsee tilanteet omasta käsitysmaailmastaan käsin, joka on vielä murrosiässäkin hyvin minäkeskeinen. Tämä voi hämmäntää, jos aikuiset eivät selitä tilannetta lapselle ymmärrettävästi. Lapselle onkin tärkeää kertoa ikätasoisesti, mistä raha tulee ja mihin sitä kuluu.

“Puolisoni on huomattavasti minua varakkaampi ja voi esimerkiksi tehdä milloin vain lapsilleen hankintoja tarpeen mukaan ja hinnoista välittämättä, kun itse joudun hyödyntämään kirpputoreja ja seuraamaan alennusmyyntejä.”

”Otimme molemmissa kodeissa käyttöön saman viikko-
rahan määrän ja säännöt, vaikka taloudet olivat erilaiset.
Se loi lapselle kokemuksen ennakoitavuudesta ja
selkeydestä.”

Avoimuus tuo turvaa, ei taakkaa

Uusperheen talous on aikuisten vastuulla, mutta lapsi elää aikuisten valintojen keskellä. Puhumattomuus ei vähennä lapsen kuormitusta. Lapsi aistii, kun kotona on rahahuolia, vaikka niistä vaiettaisiin.

Kun rahasta puhutaan avoimesti, rehellisesti ja lapsen ikätasoa kunnioittaen, lapsi voi keskittyä tärkeimpään: leikkiin, oppimiseen ja kasvuun. Tärkeää on erottaa avoimuus ja taakan siirtäminen. Lapsen ei pidä joutua kantamaan huolta perheen rahatilanteesta, mutta hänelle voi selittää asioita ikätasoisesti ja neutraalisti.

Lapsi ei kaipaa runsautta, vaan rakkautta, huomiota ja ymmärrystä. Ne ovat asioita, joita ei saa rahalla vaan aidolla läsnäololla.

”Aloitimme iltapesun yhteydessä ”päivän raha-
ajatuksen”, jossa lapsi sai kysyä mistä tahansa
rahaan liittyvästä. Usein keskustelut sivusivat
säästämistä, ostoksia tai omia toiveita ja ne auttoivat
meitä ymmärtämään toisiamme paremmin.”

Leikki, arki ja rahasta keskustelu lapsen kanssa

Jo pienen lapsen kanssa voi keskustella rahasta leikin avulla. Leikki-
kauppa, leikkiraha ja roolileikit ovat turvallinen ja innostava tapa opetel-
la rahan käyttöä. Samalla lapselle voi selittää, että elämässä on asioita,
joista täytyy huolehtia ensin kuten ruoka, koti ja vaatteet ennen kuin os-
tetaan vaikkapa leluja tai karkkia.

Viikko- tai kuukausiraha voi toimia lapselle hyvänä tapana harjoitella ra-
hankäyttöä ja säästämistä. Lapsi voi vaikka säästää haluamaansa peliin
tai leluun. Jos perheessä ei ole varaa viikko- tai kuukausirahaan, lapsel-
le voi sanoa: ”Nyt meidän pitää käyttää rahaa tärkeisiin asioihin, kuten
ruokaan ja asumiseen. Me emme voi tällä hetkellä antaa säännöllistä

viikkorahaa, mutta voimme yhdessä miettiä, mihin rahaa voisi säästää.” Tällainen viesti antaa lapselle ymmärryksen rahan merkityksestä arjessa, mutta ei kuormita häntä huolilla.

On tärkeää kertoa lapselle, että kaikkea ei voi saada heti. Myös pettymykset kuuluvat elämään. Vanhempien tehtävä on auttaa lasta vaikeiden tunteiden purkamisessa ja sanoittamisessa. Se kasvattaa resilienssiä ja realistista suhtautumista rahaan.

“Eri ikäisillä lapsilla on erilaiset tarpeet ja eri kustannukset. Pyrimme kuitenkin kasvatuksessa ja kohtaamisessa sekä matkojen yms. suhteen tasa-arvoiseen kohteluun.”

“Keskustelemme lasten kanssa siitä, mitä kukin haluaa priorisoida ja mihin panostaa, sillä se ei ole kaikilla sama asia.”

Ristiriidat ja huvikumpu-vanhemmuus

Joissain uusperheissä saattaa syntyä tilanne, jossa toinen vanhempi tarjoaa enemmän huvia ja vapaampaa rahankäyttöä. Tällöin toinen vanhempi voi jäädä lapsen silmissä kireämmäksi ja tylsemmäksi. Erilaisten kotien rahankäytön taustoja ja tapoja on tärkeää avata lapselle syyllistämättä lasta tai toista vanhempaa.

Jos vanhemmat riitelevät rahasta tai elatusmaksuista lapsen kuullen, voi tämä aiheuttaa ahdistusta ja lojaliteettiristiriitoja. Lapsi saattaa tulkita vanhempien riidat itsestään johtuviksi ja pahimmillaan lapselle muodostuu vääristynyt kuva tilanteesta. Lapsi saattaa yllättäen ”haluta” lopettaa esimerkiksi oman harrastuksensa, uskoen sen ennaltaehkäisevän riitoja. Tärkeintä olisi, että molemmat kodit pyrkisivät puhumaan rahasta lapselle samalla sävyllä: rennosti, neutraalisti ja ymmärrettävästi. Talousasioiden oikeudenmukainen hoitaminen aikuisten välillä auttaa lasta tuntemaan olonsa turvalliseksi.

“Meillä lapset ovat kutakuinkin tasa-arvoisia, mutta toisen kodin asioihin ei tietysti voida puuttua. Tämä vaikuttaa mm. siihen, että yksi perheemme lapsista ei käy niin paljon elokuvissa, huvipuistossa ym., sillä meillä ei ole mahdollisuutta tällaisia tarjota.”

Bonusvanhemman rooli ja yhteinen talous

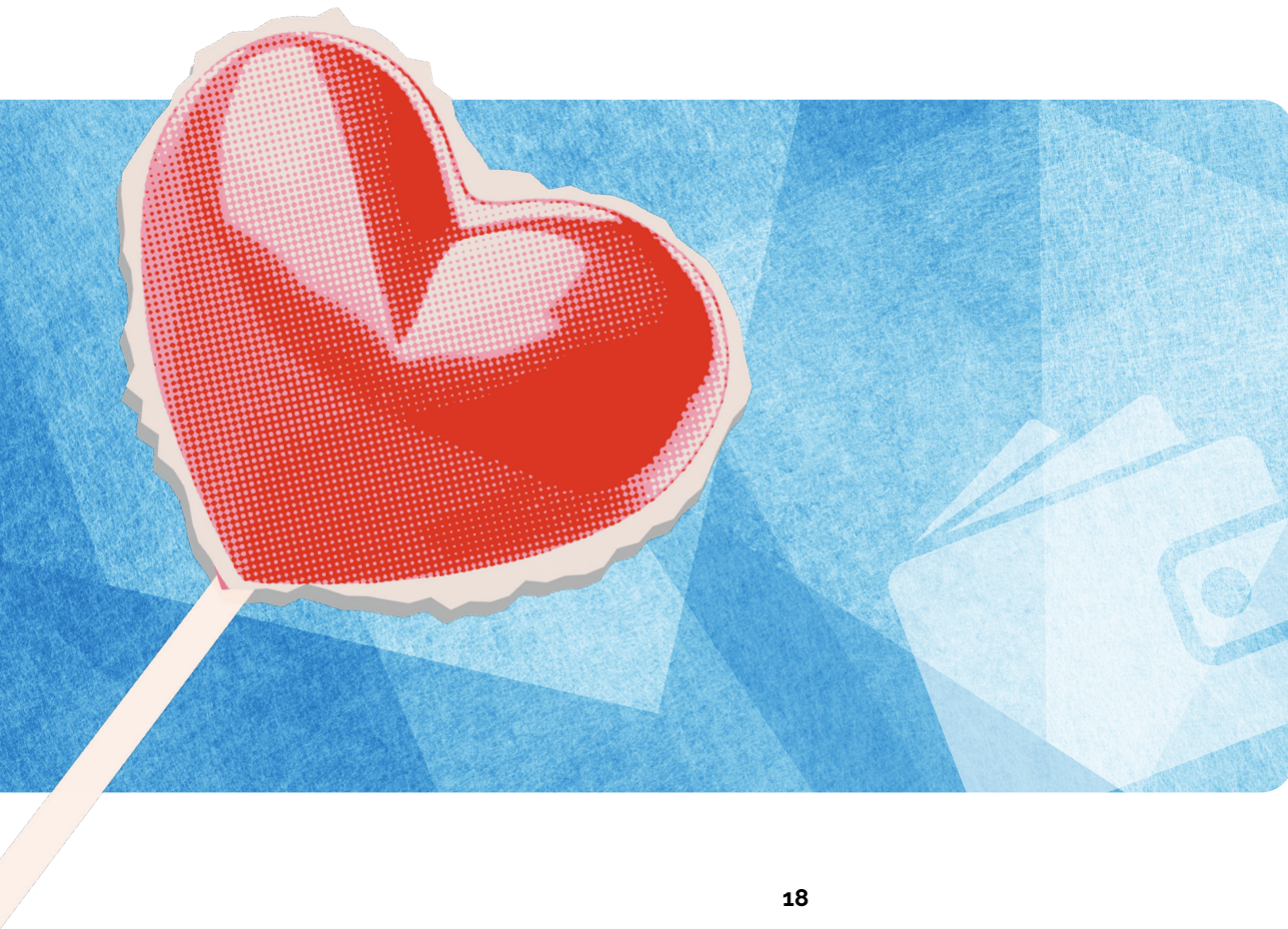
Uusperheissä bonusvanhemman rooli vaihtelee perheittäin. Rooliin vaikuttaa muun muassa se, onko bonusvanhemmalla omia lapsia vai onko hän lapseton. On suositeltavaa, että perheessä käydään avointa keskustelua siitä, millä tavoin bonusvanhempi osallistuu yhteiseen arkeen, esimerkiksi ruokakuluihin, yhteisiin menoihin tai vapaa-ajan tekemiseen.

Taloudellisen osallistumisen rinnalla on tärkeää huomioida myös arjen muu osallisuus. Yhteinen tekeminen, kuten pelaaminen, ulkoilu tai ruoanlaitto, tukee perheen yhteenkuuluvuutta ja perheytymistä. Perheen hyvinvoinnin kannalta olennaista ovat arjen jaetut kokemukset, ei se, mitä voidaan ostaa.

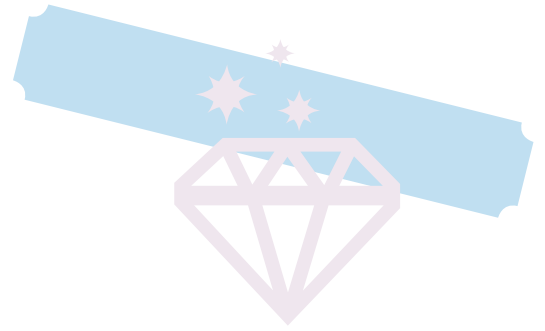
“Aikuisille lapsille annetaan suunnilleen samansuuruisia summia/lahjoja. Alaikäisten menot maksetaan yhdessä. Isommat hankinnat lapsille yhdessä entisten puolisojen kanssa.”

“Toistaiseksi minua on harmittanut se, että mieheni ei laita yhtä suurta summaa yhteiseen lapseemme kuin muihin lapsiin.”

Vinkkilaatikko:

Miten puhua lapselle rahasta uusperheessä?

Puhu neutraalisti ja ikätasoisesti

Kerro lapselle esimerkiksi, mihin rahaa tarvitaan ja mitä tarkoittaa säästäminen – leikin, tarinoiden tai arjen tilanteiden näkyväksi tekemisen avulla.

Älä siirrä huolta, mutta älä myöskään peittele liikaa

Avoimuus ei tarkoita murheiden kaatamista lapsen niskaan. Riittää, että selität, miksi kaikkea ei aina voi saada tai miksi tietyistä hankinnoista pitää keskustella. Kohtaa tilanteessa lapsen harmitus ja auta häntä pääsemään tunteesta eteenpäin.

Sovi viikkorahasta ja tee yhteiset pelisäännöt eri kodeille

Jos mahdollista, luokaa yhtenäiset viikkorahasäännöt molempiin lapsen koteihin. Mikäli se ei ole mahdollista, tee kuitenkin näkyväksi lapselle, miten juuri teidän kodissanne viikkorahakäytäntö toimii.

Kannusta lasta säästämään

Anna lapselle mahdollisuus kokea, miten säästäminen toimii. Pieni tavoite, kuten uusi lelu tai peli, voi motivoida harjoittelemaan rahan käyttöä.

Leiki ja harjoittele rahaa yhdessä

Leikkikauppa, askartelu, leikkiraha tai peli voi olla turvallinen tapa käsitellä talousasioita.

Muista: tavaroiden sijaan tärkeää on yhdessä vietetty aika

Usein tärkeintä lapselle on tunne siitä, että hänet on huomioitu. Retki lähimetsään tai yhteinen pelihetki on usein arvokkaampi kuin uusi tavara.

Keskustelukysymyksiä lapsen kanssa rahasta puhumiseen

- Tiedätkö, mihin kaikkeen kotona kuluu rahaa?
- Mitä sinä ostaisit, jos saisit 10 euroa?
- Mitä luulet, mikä maksaa enemmän, suklaapatukka vai kengät?
- Miltä sinusta tuntuu, kun et saa jotain haluamaasi tavaraa?
- Mikä voisi helpottaa päästämään irti harmituksesta?
- Miksi luulet, että joskus pitää säästää?
- Mistä asioista sinä nautit, jotka eivät maksa mitään?
- Haluatko kokeilla, miten viikkoraha toimii?

Vuoroasuvat nuoret ja raha

Pienempi lapsi elää vanhempiensa taloudellisen tilanteen vaikutuksia todeksi arjen kokemusten ja vanhempien rakentaman arjen kautta. Hän huomaa seuraukset, muttei ymmärrä syitä tai niiden laajuutta. Nuori kuitenkin usein jo ymmärtää rahan ja talouden osana laajempaa moraalista ja identiteettistä kokonaisuutta. Hän ymmärtää syy-seuraussuhteita, arvioi oikeudenmukaisuutta ja tekee johtopäätöksiä omasta arvostaan, mahdollisuuksistaan ja vanhempien valinnoista.

Nuoren vuoroasuminen edellyttää tavaroiden ja tilojen tuplaamista: vaatteita, koulutarvikkeita, harrastevälineitä ja asumistilaa molemmissa kodeissa. Tämä voi rasittaa erityisesti pienituloista vanhempaa ja luoda tilanteen, jossa nuoren hyvinvointi riippuu siitä, kuinka paljon taloudellista vastuuta kumpikin vanhempi kykenee käytännössä kantamaan.

Kahden kodin tavat

Vuoroasuvat nuoret tarkkailevat läheltä kahta erilaista tapaa elää ja käyttää rahaa. He näkevät, miten tuloerot ja arvot vaikuttavat arkeen, ja vertaavat kokemuksiaan kahden kodin välillä. Nuori ei yleensä ole tietoinen perheen tulo- ja menorakenteista, mutta tunnistaa hyvin vanhempien tulojen mahdollisen eriarvoisuuden sekä sen, milloin vanhemmat riitelevät rahasta. Tämä voi tehdä heistä poikkeuksellisen tietoisia perheensä taloustilanteista, jossa toisen kodin arki voi olla väljempää, toisen niukempaa. Monelle vuoroasuminen merkitsee kahta erilaista suhdetta rahaan ja mahdollisuuksiin.

”Toisessa kodissa on enemmän ruokaa, ja mahdollisuus syödä tarpeeksi. Toisessa mennään budjetilla ja ruokaa on vain vähän.”

Perheissä suhtaudutaan rahaan eri tavoin. Joissakin kodeissa rahasta puhutaan luontevana osana arkea, kun taas toisissa siitä keskustellaan vain tarpeen vaatiessa tai sitä vältellään kokonaan. Myös niissä perheissä, joissa rahasta puhutaan, käytännöt voivat vaihdella sen suhteen, kuinka paljon nuori saa osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon, kuten harrastuksiin, käyttörahaan tai suurempiin hankintoihin.

Nuoren mukaan ottaminen keskusteluun tarjoaa mahdollisuuden vahvistaa hänen kokemustaan osallisuudesta ja merkityksellisyydestä perheen jäsenenä. Kun nuori saa ilmaista näkemyksiään ja tulla kuulluksi, hän ei jää aikuisten päätösten sivustaseuraajaksi, vaan voi oppia rahankäyttöä ja kokea olevansa aktiivinen toimija omassa arjessaan.

“Keskustelemme rahan määrästä ja siitä mihin sitä käytetään, en kuitenkaan yleensä saa vaikuttaa vaan minua vain informoidaan.”

Reiluuden kokemus

Nuoret tarkkailevat vanhempien toimintaa ja tulkitsevat sitä oman arvokkuutensa kautta. Arvokkuuden kokemus rakentuu siitä, miten häntä kohdellaan, ei vain siitä, mitä hänelle tarjotaan. Nuoruusikään kuuluu lisäksi voimakas oikeudentaju. Oikeudenmukaisuus ei ole pelkästään taloudellinen vaan myös emotionaalinen kokemus. Nuoret pohtivat, mikä on ”reilua”. Kyse ei ole enää pelkästä jäätelöpaketin tasajaosta vaan enemmän tarpeisiin vastaamisesta, selkeistä sopimuksista ja yksilöllisemmästä kohtelusta.

Nuorille rahasta puhuminen tulisi olla luonnollinen osa perhe-elämää, ilman syyttelyä ja salailua. Kun yhteys ja yhteistyö vanhempien välillä toimii ja nuoria kohdellaan tasapuolisesti ja reilusti, vahvistaa se nuorten turvallisuuden tunnetta ja antaa nuorille pohjan oman rahasuhteen muodostamiseen. Vanhempien vastuulla on erottaa aikuisten väliset asiat ja alaikäisen lapsen oikeudet. Perheen aikuisilla on vastuu huolehtia nuoren fyysisistä, emotionaalisista ja sosiaalisista tarpeista huolimatta siitä, kummassa kodissa nuori milloinkin asuu. Nuoren näkökulmasta olisi tärkeää, ettei vanhempi uhriutuisi (”minulla ei ole varaa sinun takiasi”) tai toimisi rajattomasti (”sinä ymmärrät kyllä aikuisten asiat”) vaan ottaisi vastuuta aikuisten asioita ja toimisi johdonmukaisesti sekä luotettavasti. Aikuisten tulee kantaa vastuu ja jättää nuorille tilaa olla nuoria.

“Kaikkien ei tarvitse olla samanlaisessa asemassa, vaan jokainen perhe on omalla tavalla ainutlaatuinen. Aina ei tarvitse olla rikas, jotta on onnellinen, pääasia että kaikki olisi hyvin.”

Usko tulevaisuuteen

Nuorten ei kuuluisi joutua huolehtimaan perheen talousasioista. Nuoret kuitenkin saattavat kaikesta huolimatta kantaa huolta perheen taloudellisesta tilanteesta ja vanhempiensa rahahuolista. Pahimmillaan nuoret joutuvat osaksi vanhempiensa riitoja tai jopa välineeksi riitojen keskelle. Nuori saattaa kokea tilanteessa itsensä myös taloudelliseksi taakaksi, jos vanhempi joutuu näkyvästi karsimaan perheen taloudesta. Erityisesti silloin, jos toisessa kodissa on varaa harrastuksiin ja vaikkapa yhteisiin

reissuihin. Kun vanhemmat pystyvät keskustelemaan ja sopimaan raha-asioista rauhallisesti ja riitelemättä, nuorten turvallisuudentunne kasvaa.

“Kantsii aina pyrkiä yhteiseen ratkaisuun ja avoimeen kommunikointiin. Lapsille on tärkeää, että vanhemmat pyrkivät yhteistyöhön.”

Nuoria kuormittavat huolet saattavat liittyä myös heidän omaan tulevaisuuteensa ja sen epävarmuuteen: asumiseen, opintoihin ja työmahdollisuuksiin. Taloudellinen epävarmuus voi kummuta pelosta: onko itsellä samat mahdollisuudet kuin muilla nuorilla, onko resursseja muuttaa pois kotoa tai onko oppinut käyttämään rahaa vastuullisesti.

“Ettei oo varaa asuntoon ja omilla asumiseen ja sit opiskelu ja muu ja et ei saa töitä.”

Taloukasvatus nuoren voimavarana

Nuoret hyötyvät avoimesta keskustelusta, taloukasvatuksesta, tasapuolisesta kohtelusta ja vastuullisesta rahankäytöstä, joista ammentaa itselleen mallia ja rakentaa omaa rahasuhdettaan. Nuoren kokemus omasta toimijuudesta talousasioissa on pitkälti seurausta siitä, miten vanhemmat toimivat ja osallistavat, ei vain siitä, mitä he sanovat.

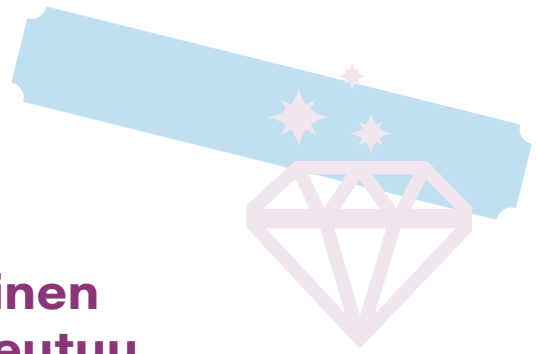

“Taloukasvatus olisi tärkeää ja sen vähäisyys on aiheuttanut ahdistusta ja epävarmuutta aikuisuuteen siirtyessä.”

Vuoroasuvan nuoren elämä saattaa toisinaan olla kahden maailman välillä tasapainoilemista. Sosioekonominen oikeudenmukaisuus ei ole kuitenkaan pelkkä taloudellinen kysymys; siihen liittyy kokemus tasavertaisuudesta, arvostuksesta ja oikeuksien toteutumisesta. Nuoruuden kehitysvaiheessa taloudellisen turvallisuuden tunne syntyy siitä, että maailma tuntuu ymmärrettävältä, ennustettavalta ja reilulta. Selkeät, vanhempien yhteistyössä tehdyt sopimukset välittävät viestiä: Sinun elämäsi on meille tärkeä, ja haluamme toimia sinun parhaaksi.

Vinkkilaatikko:

Vuoroasuvan nuoren näkökulmasta taloudellinen oikeudenmukaisuus toteutuu parhaiten, jos vanhemmat...

...pystyvät jakamaan kustannukset keskenään reilusti, selkeästi ja läpinäkyvästi.

...pystyvät molemmissa kodeissa tarjoamaan riittävät arjen perusresurssit.

...mahdollistavat nuorelle kokemuksen siitä, että hän ei ole taloudellinen taakka tai "kuluerä" vaan tasavertainen perheenjäsen molemmissa kodeissa.

...kuuntelevat nuoren mielipiteitä ja ajatuksia häneen liittyvissä kysymyksissä, aikuisten kantaessa vastuun päätöksistä.

...keskustelevat nuoren kanssa siitä, miten talous näkyy perheen arjessa.

Keskustelukysymyksiä nuoren kanssa rahasta puhumiseen

- Tuntuuko siltä, että sinua kohdellaan reilusti molemmissa kodeissa?
- Koetko, että sinulla on molemmissa kodeissa riittävästi arjessa tarvitsemiä asioita (hygienia- ja koulutarvikkeet, vaatteet ym)?
- Onko jotain konkreettista, joka puuttuu toisesta kodista ja haittaa arkeasi?
- Onko jotain, mikä saisi arjen tuntumaan sujuvammalta kotien välillä?
- Onko sinulla riittävästi mahdollisuuksia päättää itse pienistä hankinnoistasi?
- Onko viikkoraha tai käyttövara järjestetty tavalla, joka tuntuu sinusta selkeältä?
- Tuntuuko, että sinua kohdellaan tasapuolisesti sisarusten tai bonussisarusten kanssa talouden näkökulmasta?
- Onko jotain, mistä haluaisit puhua talouteen liittyen, mutta et ehkä ole uskaltanut tai tiennyt miten ottaa asia esiin?

TEHTÄVÄ:

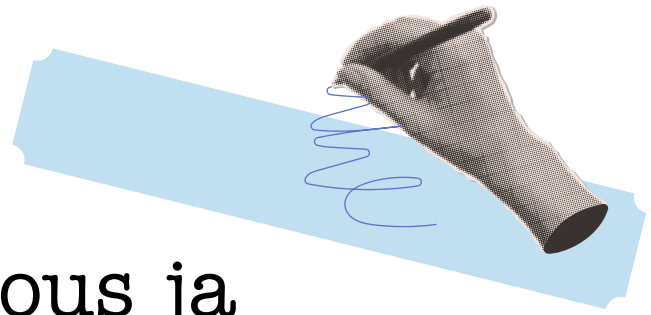
Välttämätön, tarpeellinen, turha

Meillä jokaisella on erilaisia näkemyksiä siitä, millaiset asiat ovat meille välttämättömiä, tarpeettomia tai turhia. Nämä näkemykset myös vaihtelevat eri elämäntilanteissa. Takuusäätiön Välttämätön, tarpeellinen, turha -peli soveltuu koko perheen kesken, mutta erityisesti nuorten kanssa pelattavaksi. Pelin avulla voidaan keskustella arvoista, erilaisista valinnoista ja tehdä näkyväksi omia kulutustottumuksia.

Linkki Takuusäätiön sivulle pelin digiversioon:

<https://takuusaatio.h5p.com/content/1292461335744903807/embed>

Uusperheen talous ja oikeudellinen turva

Kirjoittaja: OTT Saara Ylisaukko-oja

Miksi taloudelliset kysymykset ovat tärkeitä uusperheessä?

Uusperhe on monelle suomalaiselle arkea. Kun kaksi aikuista yhdistää elämänsä, he tuovat mukanaan usein myös lapsia, omaisuutta ja vastuita aiemmista elämänvaiheista. Uusperheen talous ei siis ala tyhjästä, vaan sen juuret voivat ulottua useisiin suuntiin kuten menneisiin suhteisiin, perintöihin, velkoihin ja sitoumuksiin.

Tällaisessa tilanteessa taloudelliset ja oikeudelliset kysymykset voivat tuntua monimutkaisilta, eikä niihin ole olemassa yhtä oikeaa ratkaisua. Juuri siksi niistä on tärkeää puhua ja sopia etukäteen. Uusperheessä nämä kysymykset voivat olla erityisen tärkeitä, sillä useimmat haluavat varmistaa, että perheen kaikkien jäsenten taloudellinen turvallisuus ja oikeudenmukainen kohtelu toteutuvat myös elämänmuutosten keskellä. Yhteinen talous voi arjessa toimia luontevasti ja ongelmitta, mutta haasteet nousevat usein esiin vasta, kun jokin muuttuu, esimerkiksi parisuhde päättyy, puoliso menehtyy tai perintöasioita ryhdytään selvittämään. Moni onkin kokenut yllätyksenä sen, miten eri tavalla laki kohtelee avioliittoa ja avoliittoa tai kuinka perintö ei jakaudukaan tasapuolisesti kaikkien lasten kesken. Näihin tilanteisiin voi kuitenkin varautua. Oikeudellinen ennakointi ei ole pelkkää varautumista pahimpaan, vaan se toimii eräänlaisena vakuutuksena.

Avioliitto ja avoliitto – merkitys taloudelle

Uusperheissä parisuhteen muoto, avioliitto tai avoliitto, määrittää sen, millaisia lainsäädännöksiä sovelletaan ja miten taloudellinen vastuu jakautuu.

Avioliitto on Suomessa vahvasti säännelty oikeudellinen instituutio, vaikka monelle sen juridinen merkitys jää hämäräksi. Parisuhteen tasolla avioliitto ja avoliitto koetaan usein samanarvoisiksi, mutta talouden ja omaisuuden kannalta erot ovat huomattavat.

Avoliittolain (234/1929) mukaan puolisoilla on keskinäinen elatusvelvollisuus, joka jatkuu avioliiton päättymiseen saakka, myös erotilanteissa. Lisäksi aviopuolisoiden omaisuus kuuluu lähtökohtaisesti avio-oikeuden piiriin, ellei toisin ole sovittu avioehdolla. Tämä tarkoittaa, että avioliiton päättyessä tai puolison kuollessa kummallakin on oikeus puoleen puolisojen yhteenlasketusta netto-omaisuudesta.

Avoliitto tuo mukanaan paitsi yhteisvastuuta, myös turvaa. Lesken asema on laissa erityisen suojattu: hänellä on oikeus pitää yhteinen koti ja siihen kuuluva tavanomainen irtaimisto hallussaan, jos hänellä ei ole muuta kodiksi soveltuvaa asuntoa. Elatusvelvollisuus ja omaisuuden jakojärjestelmä muodostavat yhdessä rakenteen, joka suojaa heikommassa taloudellisessa asemassa olevaa puolisoa.

Avoliitto puolestaan on vapaamuotoisempi ja oikeudellisesti kevyempi parisuhteen muoto. Laki avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta (26/2011, avoliittolaki) säätelee avopuolisoiden taloudellisia suhteita, mutta huomattavasti suppeammin kuin avioliittolaki. Laissa avopuolisoilla tarkoitetaan yhteistaloudessa asuvia parisuhteen (avoliiton) osapuolia, jotka ovat asuneet yhdessä vähintään viisi vuotta tai joilla on tai on ollut yhteinen tai yhteisessä huollossa oleva lapsi. Näin ollen arkielämässä tarkoitettu avoliitto ei ole sama asia kuin juridinen määritelmä avoliittolaissa.

Avoliitto ei synnytä avio-oikeutta eikä elatusvelvollisuutta. Kun avoliitto päättyy, kumpikin pitää pääsääntöisesti oman omaisuutensa ja yhteinen omaisuus jaetaan. Epäoikeudenmukaisia tilanteita voi syntyä esimerkiksi, jos avopari on yhdessä maksanut asuntolainaa tai asunnon remontin kustannukset, mutta omistajuus on kirjattu vain toisen nimiin. Tässäkin tilanteessa lähtökohtana on, että se, jonka nimissä omaisuus on, pitää sen. Avoliittolaki mahdollistaa kyllä hyvityksen saamisen perusteettomasta edusta, mutta käytännössä korvauksen saaminen edellyttää merkittävän taloudellisen epätasapainon osoittamista ja tarvittaessa myös todisteita.

Avoliiton taloudellinen turva perustuu siis omistajuuden selkeyteen, kirjallisiin sopimuksiin ja tarvittaessa testamenttiin. Yhteinen pankkitili tai arjen jakaminen eivät yksinään luo oikeuksia. Siinä missä avioliitto tarjoaa automaattista turvaa, avoliitossa se on rakennettava tietoisesti ja ennakkoiden.

Avioehto ja omaisuuden jako

Avioehto on usein väärin ymmärretty asiakirja. Moni kokee sen epäromanttisena tai jopa epäluottamuksen osoituksena, vaikka todellisuudessa se on väline, jolla puoliset voivat yhdessä määritellä, mitä he pitävät reiluna ja millä tavoin omaisuus suojataan avioliiton päätyttyä. On hyvä muistaa, että kaikki avioliitot päättyvät jossain vaiheessa, joko eroon tai puolison kuolemaan. Avioehto ei siis ole varautumista epäonnistumiseen, vaan osa realistista talouden suunnittelua.

Avioehdolla voidaan sulkea pois tai rajata puolisojen avio-oikeutta. Tämä voi olla tärkeää esimerkiksi silloin, kun toisella puolisoista on huomattavasti enemmän varallisuutta, yritystoimintaa tai perittyä omaisuutta, joka halutaan säilyttää suvussa. Avioehto ei ole ”kaikki tai ei mitään” -sopimus: sen voi tehdä koskemaan vain tiettyä omaisuutta, tai sen voi rajata koskemaan vain avioeroa, mutta ei kuolemaa. Uusperheissä avioehto on usein keskeinen keino varmistaa, ettei aiemmasta liitosta olevien lasten **perintöasema** vaarannu uuden avioliiton myötä. Avioehto on siten joustava työkalu, jonka avulla voidaan rakentaa molempien puolisojen näkökulmasta oikeudenmukainen ja turvallinen ratkaisu.

Mikäli puolisoilla ei ole avioehtosopimusta, on avioliiton päätyttyä molemmilla puolisoilla pääsäännön mukaan **avio-oikeus** toistensa omaisuuteen. Tällöin puolisojen välillä toimitetaan **ositus**. Jos puolisoilla on täysin poissulkeva avioehtosopimus, suoritetaan puolestaan omaisuuden **erottelu**. Ositus tai omaisuuden erottelu voidaan tehdä jo siinä vaiheessa, kun avioero on laitettu vireille, eikä kuuden kuukauden mittaista harkinta-ajan päättymistä tarvitse jäädä odottamaan.

Avioliiton päätyttyä on suositeltavaa tehdä **omaisuudenjako** koskeva sopimus, vaikka omaisuuden jako ei olekaan lain mukaan pakollinen toimitettavaksi välittömästi. Erityisesti uusperhetilanteissa on tärkeää, ettei edellisen liiton omaisuuden jako jää avoimeksi tai selvittämättömäksi. Tekemättä jäänyt ositus tai erottelu voi nimittäin aiheuttaa merkittäviä oikeudellisia ja käytännön ongelmia myöhemmin, esimerkiksi uuden avioliiton, perinnönjaon tai toisen puolison kuoleman yhteydessä. Avoin omaisuudenjako saattaa myös vaikeuttaa uuden puolison ja tämän lasten taloudellisen aseman selkeyttämistä sekä aiheuttaa epäselvyyksiä siitä, mihin omaisuuteen kenelläkin on oikeus.

Aikaisemmin omaisuuden jaolle ei ole ollut laissa määräaikaa, minkä vuoksi osituksia on voinut jäädä tekemättä jopa vuosikymmeniksi. Tilanne muuttuu 1.6.2026 voimaan tulevan lainmuutoksen myötä. Jatkossa avio-oikeus vanhentuu kymmenen vuoden kuluttua siitä, kun lainvoimainen päätös puolisojen avioerosta tai avioliiton kumoamisesta

on annettu, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu. Kun avio-oikeus on vanhentunut, kumpikaan puoliso ei ole velvollinen luovuttamaan omaisuuttaan avio-oikeuden nojalla toiselle puolisolle. Lainmuutoksesta huolimatta omaisuuden jako on kuitenkin suositeltavaa saattaa loppuun mahdollisimman pian avioliiton päätyttyä, jotta osapuolten taloudelliset suhteet ja vastuut selkeytyvät ajoissa.

Omaisuuden jaossa puolisoilla on laaja sopimusvapaus. Mikäli yhteisymmärrykseen ei päästä, voi kumpi tahansa puolisoista hakea käräjäoikeudelta pesänjakajan määräämistä. Pesänjakajan toimittama ositus aiheuttaa kuitenkin usein osapuolille huomattavasti enemmän kustannuksia kuin sopimalla toteutettu omaisuuden jako, minkä vuoksi sopiminen on useimmiten sekä taloudellisesti että inhimillisesti tarkoituksenmukaisempi vaihtoehto.

Käytännössä omaisuuden jako edellyttää puolisojen omaisuuden ja velkojen selvittämistä ja arvostamista sekä sen arvioimista, onko jommankumman suoritettava toiselle **tasinkoa**. Vaikka jaon peruseriaatteet ovat laissa säädettyjä, käytännön toteutukseen liittyy usein yksityiskohtia, joilla voi olla merkittäviä taloudellisia ja oikeudellisia vaikutuksia. Puolisoiden kesken tehtävä ositus- tai erottelusopimus on tehtävä kirjallisesti, ja sen allekirjoittavat kaksi esteetöntä todistajaa. Mikäli jaettava omaisuus on laaja tai siihen liittyy yritystoimintaa, asiantuntija-avun käyttäminen on usein perusteltua omaisuuden jaon lainmukaisuuden ja oikean sisällön varmistamiseksi.

Ennakointi on huolenpitoa

Uusperheissä **testamentti** on usein välttämätön väline, sillä ilman sitä perimysjärjestys voi johtaa tilanteisiin, jotka tuntuvat epäoikeudenmukaisilta.

Perintökaaren mukaan ensisijaisia perillisiä ovat vainajan omat lapset eli rintaperilliset. Leskellä on oikeus pitää yhteinen koti ja siihen kuuluva tavanomainen irtaimisto hallussaan, jos hänellä ei ole muuta kotia. Tämä lesken suoja koskee kuitenkin vain aviopuolisoita. Jos puolisoilla ei ole lapsia, aviopuoliso perii. Lapsettomien aviopuolisoiden tulee huomioida toissijaiset perilliset, jotka ovat ensiksi kuolleen puolison perillisiä. Eloonjääneen puolison kuoltua hänen pesänsä on jaettava toissijaisten perillisten ja lesken perillisten kesken. Tästä säännöstä on mahdollista poiketa puolisojen keskinäisellä testamentilla.

Avopuoliso ei peri lainkaan, ellei testamentilla ole toisin määrätty. Lisäksi vain aviopuoliso on varmuudella alemassa perintöveroluokassa, avopuolison tulee olla myös juridisessa mielessä avopuoliso päästäkseen alempaan perintöveroluokkaan.

Avoleskellä on mahdollisuus hakea avustusta perintökaaren nojalla, jos hänen taloudellinen tilanteensa heikkenee puolison kuoleman vuoksi, mutta tämä on poikkeuksellista ja edellyttää harkintaa. Siksi testamentti on avoparille keskeinen väline turvata toisen asema.

Testamentilla voidaan esimerkiksi määrätä, että eloon jäänyt puoliso saa hallintaoikeuden yhteiseen kotiin tai tietyn rahasumman. Testamentilla ei kuitenkaan voi rajata rintaperillisten lakisääteistä oikeutta lakiosaan. Testamentti antaa myös mahdollisuuden tasata lasten asemaa: uusperheen lapset voivat olla eri asemassa riippuen siitä, kenen lapsia he ovat. Ilman testamenttia puolison lapset eivät peri toista puolisoa lainkaan, ellei heitä ole adoptoitu.

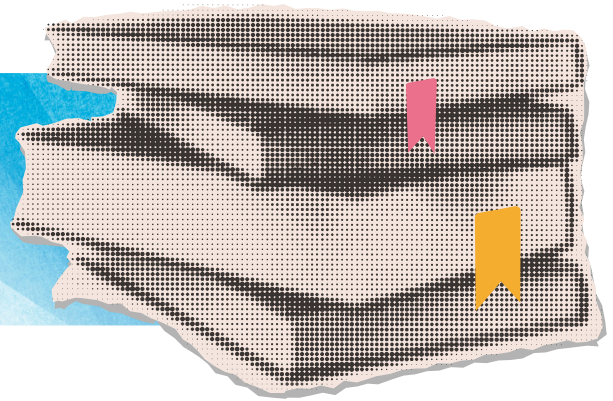
Varautuminen ei kuitenkaan rajoitu kuolemaan. On myös viisasta miettiä, mitä tapahtuu, jos toinen puoliso sairastuu tai ei muusta syystä enää kykene hoitamaan omia asioitaan. Tällöin edunvalvontavaltuutus on tärkeä asiakirja. Se mahdollistaa sen, että henkilö voi itse etukäteen määrätä, kuka saa hoitaa hänen taloudellisia ja henkilökohtaisia asioitaan, jos hän menettää toimintakykynsä.

Lopuksi

Oikeudenmukaisuus ei uusperheissä synny automaattisesti. Se täytyy rakentaa tietoisesti: keskustellen, sopien ja kirjallisesti vahvistaen. Avioehto, testamentti ja edunvalvontavaltuutus ovat välineitä, jolla voi itse vaikuttaa tulevaisuuteen ja sitä kautta luoda turvaa, ehkäistä riitoja ja suojata läheisiä epävarmuudelta. Ennakointi on lopulta huolenpitoa. Kun taloudelliset ja oikeudelliset asiat on selkeästi sovittu, perhe voi keskittyä siihen, mikä on tärkeintä eli yhteiseen arkeen ja siihen, että kaikilla on hyvä olla.

Pohdittavaksi uusperheessä

- Mitä oikeudenmukaisuus tarkoittaa juuri teidän perheessänne?
- Onko parisuhteen muoto tuonut teille turvaa vai jättänyt aukkoja?
- Miltä tuntuisi, jos omaisuutenne jaettaisiin tänään lain mukaan? Tämä kysymys auttaa hahmottamaan, mitä haluaisitte ehkä sopia toisin.
- Onko mahdollisen aikaisemman avioliiton omaisuudenjakoa koskevat asiat selvitetty?
- Miten haluaisitte turvata toisianne ja lapsianne, jos elämä yllättää?

Mistä apua ja tukea?

Tässä oppaassa on käsitelty monipuolisesti uusperheiden raha-asioita. Jos oma tilanne huolestuttaa, muista että apua on saatavilla. On tärkeää hakea tarvittaessa apua ja tukea myös parisuhteen pulmatilanteisiin, joita talouteen liittyvät haasteet voivat aiheuttaa.

“Puolison huonon taloudenhoidon ja hänen omien lainojensa vuoksi taloutemme on kärsinyt hirvittävän paljon.”

“Ex-puolisolla on rahapeliongelma ja hän on suurissa veloissa lapsen isälle. Puolison rahattomuus aiheuttaa stressiä ja huolta ja vaikuttaa myös lapsen elämiseen.”

Takuusäätiön palvelut

Takuusäätiön verkkosivuilta on saatavilla runsaasti välineitä raha-asioiden hallintaan ja talousongelmien selvittelyyn. Voit ottaa yhteyttä Takuusäätiön Velkalinja -puhelimeen ja Kysy rahasta -chattiin, jos sinulla on rahahuolia ja haluat keskustella omasta tai läheisesi raha- ja velkatilanteesta. Keskustelut ovat luottamuksellisia ja voit keskustella anonyymisti. Neuvonta on valtakunnallista ja maksutonta.

Takuusäätiöstä voi joissain tilanteissa myös hakea pienlainaa yllättäviin menoihin tai tarpeellisiin hankintoihin sekä takausta pankista nostettavaan järjestelylanaan, jolla voi yhdistää kaikki vakuudettomat velat ja laskurästit yhdeksi uudeksi lainaksi.

Takuusäätiön asiantuntijat ohjaavat tarvittaessa muiden palvelujen piiriin, kuten järjestöjen tarjoamiin palveluihin, oikeusaputoimistojen talous- ja velkaneuvontaan tai hyvinvointialueiden sosiaalipalveluihin.

Linkki Takuusäätiön nettisivulle:

<https://www.takuusaatio.fi/>

Suomen Uusperheiden Liiton palvelut

Suomen Uusperheiden Liiton tärkeimpänä toimintamuotona on tuen ja tiedon tarjoaminen uusperheellisille. Tarjoamme uusperheellisille neuvonnan lisäksi monipuolista vapaaehto- ja vertaistoimintaa verkossa ja kasvotusten, vapaaehtoistyöntekijöille suunnattua koulutus- ja kehittämistoimintaa sekä mahdollisuutta olla mukana yhteiskunnallisessa tutkimus-, koulutus- ja vaikuttamistyössä.

Toiminnassa voit kohdata toisia uusperheellisiä sekä saada ja antaa vertaistukea. Vertaistukea voit saada vertaisohjatuilla kursseilla ja ryhmissä sekä erilaisissa tapahtumissa. Vertaistuki on kokemusten, ajatusten sekä ilojen ja surujen jakamista luottamuksellisesti toisen samassa elämäntilanteessa elävän kanssa.

Liiton verkkosivulta saat aina ajankohtaiset tiedot tulevista tapahtumista, kursseista, luennoista ja chateista.

Linkki Suomen Uusperheiden Liiton nettisivulle:

<https://supli.fi/>

Yhteenveto

Tehtävä:

Uusperheen raha-asiat

Uusperheen raha-asiat -tehtävässä käydään läpi samoja teemoja kuin tässä oppaassa. Tehtävä tukee keskustelua perheen raha-asioiden hoitamiseen liittyvistä asioista. Kysymykset on jaoteltu neljään osioon: suhtautuminen rahaan, perheen taloudellinen tilanne, raha-asioiden hoitaminen sekä tulevaisuus.

Kaikista kysymyksistä ei tarvitse olla samaa mieltä. On kuitenkin tärkeää sopia yhteisesti, mikä on oman perheen tapa toimia.

Raha-asioista on hyvä keskustella säännöllisesti, sillä tilanteet muuttuvat ja sovittua voi olla tarpeen päivittää. Sopikaa, milloin seuraavan kerran keskustellette perheen raha-asioista.

Suhtautuminen rahaan

Millaisia kokemuksia teillä on ollut rahasta eri elämäntilanteissa?

Millaisia tunteita raha teissä herättää?

Millaisia rahankäyttäjiä olette? Miten teette rahaan liittyviä päätöksiä?

Perheen taloudellinen tilanne

Millainen on kummankin taloudellinen tilanne (tulot, menot, varallisuus ja velat) tällä hetkellä?

Onko perheessä tulo- tai varallisuuseroja, jotka koette epäreiluiksi?

Miten mahdolliset tulo- tai varallisuuserot näkyvät lasten elämässä?

Raha-asioiden hoitaminen

Onko vastuu perheen yhteisistä menoista jaettu reilusti?

Kuka hoitaa käytännön raha-asiat, esim. tekee ruokaostokset, huolehtii laskujen maksamisesta tai vastaa lasten menoista?

Millä tavoin perheenjäsenten mielipide otetaan huomioon perheen rahankäytössä?

Tulevaisuus

Millaisia rahaan liittyviä toiveita tai tavoitteita teillä on?

Miten haluaisitte turvata toisianne ja lapsianne, jos elämä yllättää?